

Dronten: dialoogsessie gemeenteraad over calamiteiten in het sociaal domein

Aan : Gemeente Dronten
Mevr. E. Rademaker (programmamanager)

Van : COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement – Laurens van der Varst

Datum : 10 december 2015

Betreft : Dialoogsessie voorbereiding calamiteiten sociaal domein

Toelichting

Op 1 januari 2015 is de WMO, participatiewet en zorg voor jeugd (jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering) gedecentraliseerd naar de gemeenten. Dat betekent dat gemeenten ook bij calamiteiten een belangrijke verantwoordelijkheid hebben.

De gemeente Dronten wil zich goed voorbereiden op calamiteiten in het sociaal domein. De gemeente heeft een Sociaal Calamiteitenprotocol (SCP)¹ opgesteld, maar wil ook de gemeenteraad betrekken bij de voorbereiding. De gemeenteraad speelt namelijk een belangrijke rol, bijvoorbeeld in het tegengaan van de risicoregelreflex.

Op 10 december organiseerde de gemeente een dialoogsessie met de gemeenteraad. De dialoogsessie had meerdere doelen:

- het met elkaar doorleven van de dynamiek bij calamiteiten;
- verkennen van de rol van de raad in de omgang met calamiteiten;
- bespreken wat de raad van het College verwacht bij calamiteiten.

De dialoogsessie was vormgegeven rond enkele scenario's rondom calamiteiten. De discussie werd begeleid door het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement.

In dit memo geven we de uitkomsten van de sessie met de gemeenteraad weer in de vorm van uitgangspunten. Deze uitgangspunten gelden voor calamiteitsituaties en geven handvatten voor het omgaan met calamiteiten.

¹ Het Sociaal calamiteitenprotocol van de gemeente Dronten heeft twee doelen, namelijk: het komen tot een effectieve aanpak van sociale calamiteiten in samenwerking met ketenpartners en het beperken en voorkomen van maatschappelijke onrust ten gevolge van feitelijke dan wel dreigende sociale calamiteiten.

Uitgangspunten 'hoe omgaan met een calamiteit in het sociaal domein'

Gemeenschappelijke ambitie

De deelnemers aan de dialogosessie vonden elkaar in de gemeenschappelijke wens om het optreden van de zogeheten risicoregelreflex in de gemeente Dronten tegen te gaan en daarbij zorgvuldig te opereren.² Dit vergt vanzelfsprekend een gezamenlijke inspanning van het College van B&W en leden van de gemeenteraad.

Om bij te dragen aan het realiseren van deze ambitie, kwamen de deelnemers tot de volgende uitgangspunten:

- **Terughoudend opstellen.** De gemeenteraad zal zich bij een calamiteit naar buiten toe terughoudend opstellen. De raad wil in de acute fase rust bewaren en de gemeente en andere betrokken instanties de ruimte bieden om de gevolgen van een calamiteit te beperken.
- **Zorgvuldigheid betrachten.** De raad hecht groot belang aan zorgvuldig optreden. Dat betekent dat zij zich baseert op feitelijke informatie en niet gaat speculeren over de oorzaken van een calamiteit of het functioneren van instanties voor zorg en hulpverlening.
- **Vertrouwen in professionals.** De raad wenst bij een calamiteit niet op de stoel van (zorg)professionals te gaan zitten. Zij vertrouwen in essentie op de vak- en deskundigheid van betrokken professionals.
- **Krediet geven aan professionals.** De raad kan bij een calamiteit vertrouwen uitspreken in het optreden van de gemeente, van ketenpartners en hulpverleners. Hiermee draagt zij bij aan het tegengaan van onnodig 'vingerwijzen' en 'zwarte pieten'. Ook wordt op deze manier het vertrouwen in het optreden van hulpverleners niet onnodig ondermijnd.
- **Medeleven uitspreken.** De gemeenteraad zal in reacties naar de pers haar medeleven met eventuele slachtoffers betuigen. Tevens kan zij bijdragen aan het kanaliseren van collectieve emoties, bijvoorbeeld door het benoemen van sentimenten en gevoelens die leven binnen de lokale gemeenschap.
- **Niet onnodig escaleren.** Raadsleden geven aan een calamiteit niet onnodig groter te willen maken. Dat betekent: zorgvuldig handelen, niet speculeren, niet 'blame gamen'.
- **Oog houden voor structurele tekortkomingen.** Raadsleden beseffen zich dat 100% veiligheid niet bestaat en dat zich, ondanks preventieve maatregelen, onvermijdelijk incidenten blijven voordoen. Wel vindt de raad dat de gemeente – vanuit het oogpunt van leren van calamiteiten en verbeteren- aandacht moet hebben voor structurele tekortkomingen in het stelsel van zorg en hulpverlening.
- **Elkaar informeren.** In situaties waarin raadsleden op de hoogte zijn van een calamiteit of een hoog risicocasus (of benaderd worden door de media), informeren ze elkaar. Bij situaties die het functioneren van het stelsel van jeugd en hulpverlening of een individuele instelling betreffen, wordt de pers doorverwezen naar de verantwoordelijk wethouder.

Verwachtingen van het College

- De gemeenteraad wil door het College graag tijdig geïnformeerd worden over calamiteiten en over wat de gemeente doet om de gevolgen van de calamiteit te beperken. Dat kan in de acute fase bijvoorbeeld door een kort informatiebericht aan de fractievoorzitters/ gehele gemeenteraad. Graag hoort zij van de gemeente:

² De risicoregelreflex is de valkuil van onevenredige interventies in reactie op incidenten en risico's leidend tot kostbare maatregelen die nauwelijks effect hebben, averechts uitpakken en onbedoelde bijwerkingen hebben (inperken keuzevrijheid of eigen verantwoordelijkheid). Zie: Risicoregelreflex in de jeugdzorg? (BZK, 2013).

- dat de gemeente kennis heeft van de calamiteit;
- wat de gemeente doet om de impact van de calamiteit zoveel mogelijk te beperken;
- hoe het vervolgproces eruit ziet (en hoe de raad geïnformeerd blijft).

Vanzelfsprekend zijn er alternatieve mogelijkheden om de raad bij te praten over ernstige calamiteiten, bijvoorbeeld in besloten kring.

- Raadsleden vinden het belangrijk dat zij van de gemeente het signaal krijgen dat zij de calamiteit oppakt. Aanvullende doelen zijn: b) bijdragen aan een gelijke informatiepositie en –beeld en c) bijdragen aan het draagvlak voor de respons.
- Raadsleden hebben behoefte aan feitelijke informatie over een calamiteit.
- Raadsleden geven aan niet over elke calamiteit (zoals omschreven in de Jeugdwet) geïnformeerd te willen worden.³ Benoemde richtlijnen voor het informeren van de raad zijn:
 - een calamiteit met impact op de lokale gemeenschap;
 - een calamiteit waarbij sprake is van (potentiële) verstoring van de openbare orde en veiligheid/maatschappelijke onrust;
 - een calamiteit met impact op het gemeentelijk stelsel van jeugd en hulpverlening (toegankelijkheid, betaalbaarheid, kwaliteit).
- In de informatievoorziening aan de raad kan het College van B&W van Dronten voortbouwen op beproefde werkwijzen. Als goede praktijk wordt de informatieverstrekking door de burgemeester rond de opvang van asielzoekers genoemd.
- De informatieverstrekking aan de raad kan vergezeld gaan van een instructie voor externe communicatie over de calamiteit. Die instructie kunnen raadsleden gebruiken voor het beantwoorden van vragen van bewoners en/of de media. Zodoende wordt gezamenlijk bijgedragen aan het afgeven van een eenduidige communicatieboodschap.
- Raadsleden verwachten van het College dat zij zorgt voor adequate crisiscommunicatie. Dat vergt onder meer het afstemmen met betrokken ketenpartners over de crisiscommunicatie.
- Raadsleden verwachten dat het College bij calamiteiten zorgt voor een zorgvuldige respons. Dat betekent enerzijds zorgvuldig handelen (waaronder het respecteren van geldende regelgeving rond privacy) en het scherp afbakenen van de gemeentelijke rol bij een calamiteit. De gemeente moet niet 'elk aapje op haar schouder' nemen. Dat betekent dat de gemeente bij een calamiteit altijd moet bepalen of zij een rol heeft (en welke rol) - in aanvulling op wat professionals en ketenpartners al doen. Hiermee wordt tevens voorkomen dat de gemeente op de stoel van zorgprofessionals gaat zitten.
- De gemeenteraad wil –na de acute fase- graag zicht houden op lessen uit een calamiteit. Dat betekent niet zozeer geïnformeerd worden op casusinhoudelijk niveau (mede gelet op privacy), maar wel over opgedane inzichten in relatie tot het gemeentelijk stelsel van zorg en hulpverlening.

Vervolgacties

Op basis van de dialog sessie zijn de bovenstaande uitgangspunten opgesteld. Een logische vervolgstap is het bespreken van en vervolgens vaststellen van de uitgangspunten. De uitgangspunten kunnen als bijlage worden opgenomen in het sociaal calamiteitenprotocol van Dronten. Zij gelden als richtlijn voor het optreden van de raad bij calamiteiten.

³ Een niet-beoogde of onverwachte gebeurtenis die betrekking heeft op de kwaliteit van de hulp en die tot een ernstig schadelijk gevolg voor of de dood van een jeugdige of ouder heeft geleid (Jeugdwet).